

# Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/2122,Otwarcie-wystawy-Germanizacja-dzieci-polskich-w-okresie-drugiej-wojny-swiatowej-.html>  
02.04.2026, 14:13

## Otwarcie wystawy „Germanizacja dzieci polskich w okresie drugiej wojny światowej” – Warszawa, 21 kwietnia 2008 r.

---

21.04.2008

Od 21 kwietnia br. w Muzeum Wychodźstwa Polskiego im. Ignacego Jana Paderewskiego w Warszawie (Łazienki Królewskie – Podchorążówka, ul. Agrykoli 1) można obejrzeć wystawę Instytutu Pamięci Narodowej „Germanizacja dzieci polskich w okresie drugiej wojny światowej”. Prezentowana będzie w Łazienkach do końca sierpnia.

Autorami wystawy są pracownicy Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi: dr Tomasz Toborek i Artur Ossowski, projekt graficzny opracowała Milena Romanowska. Pierwsze otwarcie odbyło się w Łodzi 29 maja 2006 r.

Germanizacja dzieci polskich w czasie II wojny światowej była elementem świadomej i celowej polityki okupanta niemieckiego. Jej skutki trudno jest ocenić, gdyż poza stratami demograficznymi przerwała ona dotychczasowe więzi społeczne i pozbawiła wiele osób szansy na rozwój w rodzimej kulturze oraz tradycji. Dla brutalnego systemu hitlerowskiego dzieci polskie były jedynie rezerwuarem taniej siły roboczej. Nazywano je również „wyselekcjonowaną grupą”, która, przysposobiona do życia w społeczeństwie nazistowskim, miała stać się jego integralną częścią. Dla przywódców III Rzeszy polskie dzieci były jedynie obywatelami drugiej kategorii, których dowolnie miała formować demagogia nazistowska, aby w potrzebie zdolne były oddać życie za Führera.

Dziś nie jesteśmy nawet w stanie ustalić liczby dzieci zagarniętych z Polski przez okupanta. Większość dokumentów Niemcy ewakuowali lub zniszczyli przed wkroczeniem na nasze ziemie Armii Czerwonej. Wiadomo, że tego rodzaju zbrodnicze działania naziści prowadzili od początku wojny, a ich ofiarą padło kilkanaście tysięcy osób dorosłych i prawie 200 tys. dzieci zamieszkujących Kraj Warty i Generalne Gubernatorstwo. Do zniemczenia wybierano przede wszystkim dzieci polskie będące sierotami albo takie, których rodzice czy też opiekunowie znajdowali się w więzieniu, obozie koncentracyjnym lub zginęli.

Wystawa poświęcona germanizacji dzieci polskich w okresie drugiej wojny światowej jest zarazem hołdem wobec wszystkich nieletnich ofiar tego konfliktu. Ten trudny temat zaprezentowany został za pomocą archiwalnych fotografii i dokumentów. Wyeksponowano w nich niemiecką okupację w Łodzi, akcje wysiedleńcze na Zamojszczyźnie oraz indywidualne losy dzieci polskich, które padły ofiarą wynarodowienia. Szczególnie boleśnie odczuły to dzieci z terenów centralnej Polski oraz Pomorza. Ich los podzieliły także dzieci z Łodzi, których rodzinne miasto przemianowano na Litzmanstadt i wcielono do III Rzeszy. Tu też zapoczątkowano politykę wysiedleńczą oraz akcję germanizacyjną.

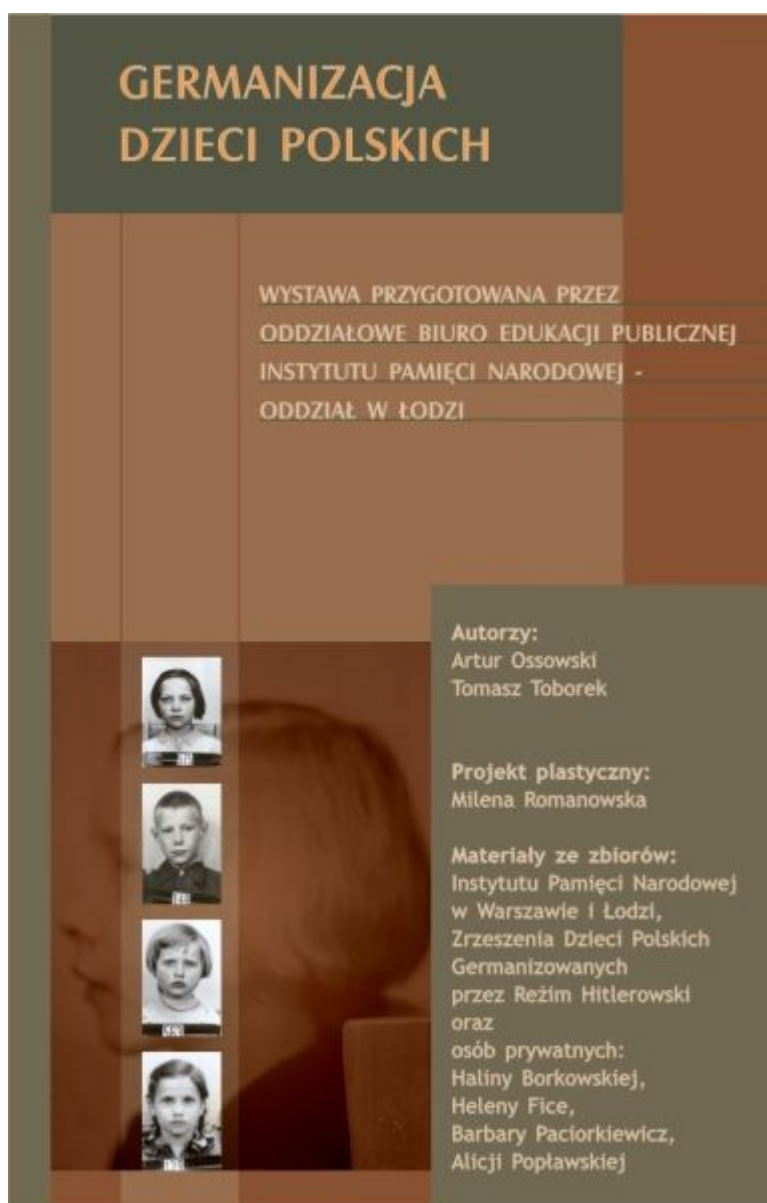
Wysiedleni Polacy trafiali często do prowizorycznych obozów przejściowych i przesiedleńczych w Łodzi, które stały się następnie ośrodkami rozdziału taniej siły roboczej. Władze nazistowskie

utworzyły także w Łodzi specjalny obóz rasowy dla dzieci przy ul. Spornej 73. W nim oddzielone od rodziców dzieci poddawano dalszej segregacji i pseudomedycznym badaniom. Dzieci spełniające nazistowskie kryteria rasowe przeznaczano do zniemczenia. W Łodzi – w okresie okupacji – wytypowano ok. 10 tys. dzieci, które w zależności od wieku przydzielano osobom prywatnym lub placówkom państwowym. Nader często trafiały one do niemieckich rodzin zastępczych, nazistowskich szkół ojczyźnianych, placówek Hitlerjugend (chłopcy) i Bund Deutcher Mädel (dziewczęta) oraz „ludowych ośrodków wychowawczych” w Niemczech. Nierzadko pierwszym etapem wynaradawiania były ośrodki germanizacyjne na terenie Kraju Warty, usytuowane w klasztorach lub uzdrowiskach.

Po wojnie polskie władze podjęły starania o rewindykację zgermanizowanych dzieci z obszaru Niemiec. Do 1947 r. powróciło do Polski blisko 30 tys. małych Polaków z 200 tys. germanizowanych w czasie drugiej wojny światowej.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)



**GERMANIZACJA  
DZIECI POLSKICH**

WYSTAWA PRZYGOTOWANA PRZEZ  
ODDZIAŁOWE BIURO EDUKACJI PUBLICZNEJ  
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ -  
ODDZIAŁ W ŁODZI

**Autorzy:**  
Artur Ossowski  
Tomasz Toborek

**Projekt plastyczny:**  
Milena Romanowska

**Materiały ze zbiorów:**  
Instytutu Pamięci Narodowej  
w Warszawie i Łodzi,  
Zrzeszenia Dzieci Polskich  
Germanizowanych  
przez Reżim Hitlerowski  
oraz  
osób prywatnych:  
Haliny Borkowskiej,  
Heleny Fice,  
Barbary Paciorkiewicz,  
Alicji Popławskiej